

Przemysław Pluskota

Instytucje mikropożyczkowe europejskiej sieci mikrokredytowania jako element finansowania działalności gospodarczej

---

Ekonomiczne Problemy Usług nr 34, 98-104

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PRZEMYSŁAW PLUSKOTA

Uniwersytet Szczeciński

**INSTYTUCJE MIKROPOŻYCZKOWE
EUROPEJSKIEJ SIECI MIKROKREDYTOWANIA¹
JAKO ELEMENT FINANSOWANIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ**

Wprowadzenie

Mikrożyczka traktowana jest jako narzędzie w zmniejszaniu bezrobocia, prowadzeniu polityki w odniesieniu do osób wykluczonych społecznie i finansowo oraz jako element rozwoju przedsiębiorczości. Szerokie spektrum celów jakie spełnia to wsparcie, odzwierciedla różnorodną formę prowadzenia działalności mikrożyczkowej oraz przepisów ją regulujących. Mikrożyczka może odgrywać istotne znaczenie w procesie promowania idei samozatrudnienia oraz procesu wzrostu gospodarczego.

W Europie Zachodniej działalność mikrożyczkowa została zdynamizowana po roku 2000, będąc rezultatem wdrażania w życie zapisów Strategii Lizbońskiej. Natomiast w krajach Unii Europejskiej z obszaru Europy Wschodniej (Bułgaria, Polska, Rumunia, Słowacja, Węgry) główni gracze tego rynku swoją działalność rozpoczęli w latach dziewięćdziesiątych, wraz z początkiem gospodarki rynkowej w tych krajach. Organizacje mikrofinansowe zyskały wówczas miano znaczących instytucji wspierających i promujących przedsiębiorczość, redukujących poziom bezrobocia. Priorytetem było wówczas stworzenie trwałego systemu zdolnego wspierać bezrobotnych oraz osoby ubogie poprzez promocję przedsiębiorczości.

Modele działalności mikrożyczkowej

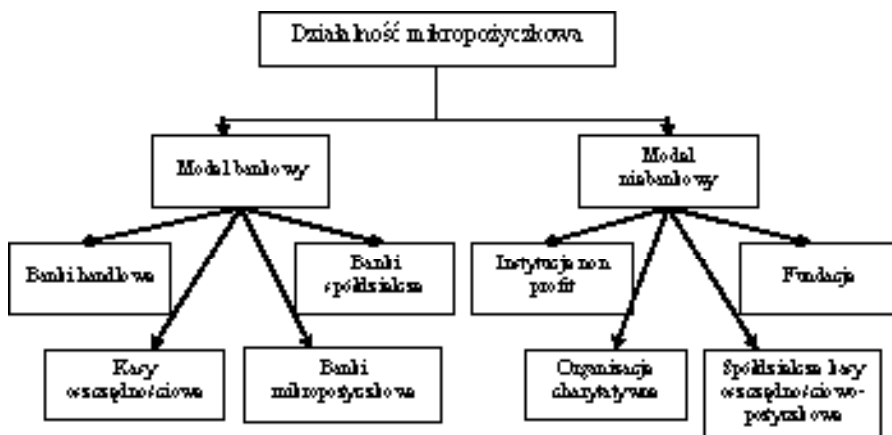
W krajach Unii Europejskiej² oraz Turcji regulacje dotyczące działalności mikrożyczkowej charakteryzują się znaczną różnorodnością, co jest wynikiem heterogeniczności prawnych podstaw, obowiązujących w poszczególnych krajach. Do instytucji udzielających

---

¹ Europejska Sieć Mikrofinansowania (European Microfinance Network – EMN) została założona w kwietniu 2003 roku przez instytucje mikrożyczkowe z Francji (Adie), Wielkiej Brytanii (nef) oraz Niemiec (EVERS&JUNG). Organizacja zrzesza 69 członków z 22 europejskich krajów.

² Austria, Belgia, Bułgaria, Czechy, Cypr, Finlandia, Francja, Irlandia, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Niemcy, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Szwecja, Węgry, Wielka Brytania, Włochy.

mikropożyczek zalicza się banki komercyjne, banki spółdzielcze, kasy oszczędnościowe, fundacje, różnorodne typy instytucji non profit oraz spółdzielcze kasy oszczędnościowo-pożyczkowe. Generalnie, spotyka się dwa modele instytucji mikropożyczkowych. Pierwszy zakłada udzielanie mikropożyczek przez banki, natomiast drugi przez instytucje niebankowe (rys. 1). Instytucje te można również klasyfikować z punktu widzenia docelowych grup klientów. Do klientów banków zalicza się głównie przedsiębiorstwa będące we wczesnym etapie działalności (start-up) oraz mikroprzedsiębiorstwa, natomiast klientami instytucji niebankowych są głównie osoby wykluczone finansowo, chociaż można spotkać pewne wyjątki³.

Rys. 1. Modele prowadzenia działalności mikropożyczkowej

Źródło: opracowanie własne.

Zdaniem ekspertów, najważniejszym i największym ogniwem organizacji mikropożyczkowych są instytucje bankowe (kasy oszczędnościowe, banki spółdzielcze, handlowe). Instytucje te prowadzą działalność mikropożyczkową zarówno w oparciu o europejskie przepisy bankowe jak również uregulowania narodowe. Banki, udzielające mikropożyczek, muszą spełniać wymagania ustawodawcy, dotyczące przejrzystości prowadzonej działalności, obowiązku raportowania do nadzoru bankowego i innych organów nadzorczych. Ponadto, spełnione muszą być minimalne wymogi kapitałowe, które powinny być dostosowywane do ich bazy kapitałowej oraz aktualnego poziomu ryzyka. Wymogi te powinny być przestrzegane w celu spełnienia dwóch zasadniczych celów, mianowicie: stabilności i bezpieczeństwa rynku finansowego oraz ochrony klientów bankowych oraz inwestorów.

³ *The Regulation of Microcredit in Europe. Expert Group Report*, Enterprise and Industry, European Commission, kwiecień 2007, s. 9.

Instytucjami zaliczanymi do modelu bankowego są również kasy oszczędnościowe oraz banki spółdzielcze, w wielu krajach odgrywające znaczącą rolę w procesie wspierania przedsiębiorców w postaci mikrokredytów. Banki spółdzielcze z rozwiniętą siecią placówek są liczącym się graczem na rynku mikropożyczkowym, chociażby z uwagi na znajomość specyfiki oraz potrzeb klientów, co jest rezultatem ich lokalnego charakteru. W celu zwiększenia wykorzystania produktów mikropożyczkowych, we Francji i Hiszpanii instytucje te współpracują z organizacjami wspierającymi przedsiębiorców. Niewielkich kredytów mikroprzedsiębiorcom udzielają również banki mikropożyczkowe, funkcjonujące chociażby w Rumunii⁴. Wymierne korzyści przynosi również współpraca banków z instytucjami zrzeszającymi i wspierającymi przedsiębiorców, która pomaga ograniczyć koszty udzielania takiego wsparcia, a zwiększyć szansę na przetrwanie firmy oraz ograniczyć koszty ewentualnego niepowodzenia.

Działalność mikropożyczkowa może być również prowadzona przez instytucje niebędące bankami. Zasady oraz uwarunkowania udzielania mikrokredytów przez tego typu instytucje są zróżnicowane w zależności od kraju. Wsparcie udzielane jest przez podmioty przyjmujące różne formy prawne od instytucji non profit, organizacji charytatywnych, przez fundacje, aż po spółdzielcze kasy oszczędnościowo-pożyczkowe. W Wielkiej Brytanii i Finlandii, pomimo że nie ma odrębnych przepisów regulujących działalność niebankowych podmiotów mikrofinansowych, obowiązują uregulowania, dotyczące zwolnień oraz ulg, odnoszące się do środowisk, zwiększających rozwój finansów, w szczególności mikrofinansów.

Wyspecjalizowane instytucje mikropożyczkowe funkcjonują także w Belgii, Finlandii, Francji, Hiszpanii, Irlandii, Niemczech, Polsce Rumunii, Słowacji, Szwecji, Turcji oraz na Węgrzech i w Wielkiej Brytanii. Pomimo podporządkowania ich różnym narodowym regulacjom, w zależności od kraju, posiadają pewne cechy wspólne. W odniesieniu do grupy docelowej preferują przedsiębiorstwa, zatrudniające do pięciu pracowników oraz pożyczają niewielkie kwoty. Najczęściej w orbicie zainteresowań takich instytucji znajdują się kobiety i osoby bezrobotne.

Charakterystyka działalności mikropożyczkowej

Europejskie instytucje mikropożyczkowe⁵ w 2007 roku udzieliły ponad 42 tysiące pożyczek o łącznej wartości prawie 400 mln euro (tab. 1). Oznacza to 14% wzrost liczby udzielanych pożyczek oraz 32% wzrost łącznej wartości w porównaniu z rokiem 2006. W krajach

⁴ *The Regulation of Microcredit in Europe...*, s. 11.

⁵ Informacje na temat europejskich instytucji mikropożyczkowych pochodzą z raportu przygotowanego przez Fundację Nantik Lum w imieniu Europejskiej Sieci Mikrofinansowania. Z 214 instytucji, do których zostały wysłane ankiety, 94 odesłały wypełnione (z następujących krajów Austria, Belgia, Bułgaria, Finlandia, Francja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Niemcy, Norwegia, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Szwecja, Szwajcaria, Węgry, Włochy, Wielka Brytania). Z polskich instytucji raport obejmuje informacje nadesłane przez Fundację Wspomagania Wsi.

Europy Wschodniej⁶ łączna liczba udzielonych pożyczek przekroczyła 15 tysięcy sztuk o łącznej wartości ponad 90 mln euro. Natomiast w Europie Zachodniej⁷ instytucje mikropożyczkowe udzieliły niespełna 27 tysięcy pożyczek, o ogólnej wartości 300 mln euro⁸. Kraje Europy Wschodniej reprezentują 37% łącznej liczby udzielonych pożyczek oraz 24% całkowitej wartości, podczas gdy w Europie Zachodniej wartości te wynoszą odpowiednio 63 i 76%.

Tabela 1

Liczba i wartość udzielonych pożyczek przez instytucje mikropożyczkowe w Europie

Cecha	2005 r.	2006 r.	2007 r.		
			Europa Zachodnia	Europa	rezem
Liczba udzielonych pożyczek (w sz.)	27 000	35 553	26 957	15 793	42 750
Wartość udzielonych pożyczek (w mln euro)	210	295	300	94	394

Źródło: opracowanie własne na podstawie: B. Jayo, S. Rico, M. Lacalle: *op.cit.*, s. 11.

Analizując liczbę udzielonych pożyczek w poszczególnych krajach, zauważa się dominującą pozycję Francji, Bułgarii, Niemiec i Rumunii nad pozostałymi krajami (rys. 2). Większość europejskich instytucji mikropożyczkowych swoją działalność prowadzi w skali lokalnej (68%) i narodowej (38%), tylko 5% organizacji operuje w skali międzynarodowej. Dane te świadczą o narodowym charakterze instytucji, skutkując jednocześnie ich różnorodnością, zarówno w kwestii prawnej i operacyjnej.

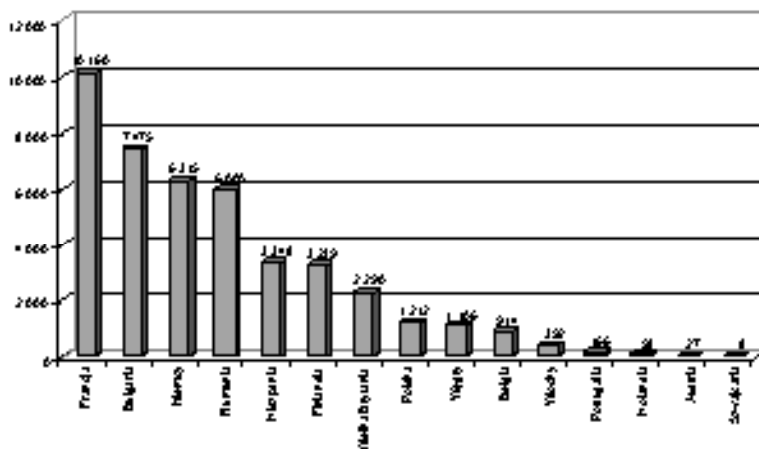
Rosnąca z roku na rok, zarówno liczba jak i łączna wartość udzielanych pożyczek, jest odzwierciedleniem tendencji systematycznego rozwoju sektora mikropożyczkowego w Europie. Pomimo, iż w Europie Wschodniej sektor mikropożyczkowy jest starszy niż na Zachodzie kontynentu, instytucje we Francji, Niemczech, Finlandii, Wielkiej Brytanii, Belgii czy Hiszpanii prowadzą działalność na większą skalę niż te z Europy Wschodniej, udzielając wyższych jednorazowych pożyczek. Wynika to z potrzeb oraz rozwoju przedsiębiorczości. W Europie Zachodniej potrzeby przedsiębiorstw są inne niż w Europie Wschodniej, gdzie są to firmy mniejsze, podobnie jak ich potrzeby kapitałowe. Stąd średnia wartość udzielanych pożyczek w Europie Wschodniej jest niższa niż w Europie Zachodniej. Średnia wartość pożyczki wykazuje tendencję wzrostową, jej wartość wzrosła z 7700 euro w 2005

⁶ Bułgaria, Polska, Rumunia, Słowacja, Węgry.

⁷ Austria, Belgia, Finlandia, Francja, Hiszpania, Holandia, Niemcy, Portugalia, Szwajcaria, Wielka Brytania, Włochy

⁸ B. Jayo, S. Rico, M. Lacalle: *Overview of the Microcredit Sector in the European Union 2006–2007*, Fundation Nantin Lum, lipiec 2008, s. 11.

roku do 11 000 euro w 2007 roku (tab. 2). Przeciętna pożyczka w Europie Wschodniej wyniosła na koniec 2007 roku 10 728 euro, podczas gdy na zachodzie Europy wartość ta wyniosła 11 061 euro.

Rys. 2. Liczba udzielonych pożyczek w 2007 roku

Źródło: B. Jayo, S. Rico, M. Lacalle: *op.cit.*, s. 12.

Tabela 2

Średnia wartość pożyczki

	2005	2006	2007
Średnia wartość pożyczki	7700	10 794	11 002

Źródło: opracowanie własne na podstawie: B. Jayo, S. Rico, M. Lacalle: *op.cit.*, s. 17.

Misją działalności mikropożyczkowej jest wpływ na rynek pracy poprzez promocję przedsiębiorczości, podejmowanie działań, prowadzących do wzrostu gospodarczego, umożliwienie korzystania z usług finansowych przez coraz większą liczbę osób, walka z ubóstwem. Wśród instytucji zachodnioeuropejskich dominującym jest kreowanie nowych miejsc pracy i zwiększenie korzystania z produktów finansowych, natomiast instytucje wschodnioeuropejskie dążą do stymulowania wzrostu gospodarczego poprzez rozwój sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw.

Nie tylko formą organizacyjną i prawną różnią się europejskie instytucje mikropożyczkowe. Również warunki oraz cechy udzielanego wsparcia cechują się różnymi parametrami. Cechy produktów mikropożyczkowych przedstawia tabela 3.

Tabela 3

Cechy mikropożyczek

Cecha	Charakterystyka
Termin zapadalności	Okres zapadalności pożyczki wynosi od 6 miesięcy do maksymalnie 8 lat, najczęściej pożyczki udzielane są na 3 lata. Średni okres karencji spłaty wynosi 6 miesięcy (maks. 24 m-ce, min 1 m-c).
Oprocentowanie	Oprocentowanie uzależnione zazwyczaj od kwoty pożyczki, terminu na jaki została udzielona, uwarunkowań prawnych w tym zakresie. Średnie oprocentowanie pożyczki w 2007 roku wynosiło 8%. Oprocentowanie w większości krajów uzależnione jest od ustawodawstwa antylichwiarskiego. W większości krajów takie przepisy funkcjonują lub istnieje górna granica oprocentowania, które mają chronić pożyczkobiorców przed nadmiernym zadłużeniem i praktykami banków, ustalającymi zbyt wysokie oprocentowanie. Średnia stopa procentowa w poszczególnych krajach kształtowała się od 16,2% (Rumunia) i 14,5% (Wielka Brytania) do 4,9% (Finlandia) i 4,4% (Belgia, Szwajcaria).
Dodatkowe opłaty	Instytucje mikropożyczkowe, aby sfinansować koszty administracyjne, stosują dodatkowe opłaty, które zwiększają obciążenia pożyczkobiorców. Do opłat, które ponoszą pożyczkobiorcy, zalicza się opłatę za rozpatrzenie wniosku, za zwłokę w terminowym regulowaniu zobowiązań oraz prowizję za udzielenie pożyczki.
Zabezpieczenie	Wśród zabezpieczeń akceptowanych przez instytucje mikropożyczkowe wymienić należy zabezpieczenia majątkowe, poręczenia osób fizycznych, poręczenia (gwarancje) specjalnych instytucji, takich jak fundusze poręczeń wzajemnych, programy gwarancyjne, zrzeszenia przedsiębiorców poręczających sobie nawzajem swoje zobowiązania.
Wysokość pożyczki	Mikropożyczka definiowana jest jako wsparcie poniżej 25 tysięcy euro, jednak średnia wartość udzielanych pożyczek w analizowanych krajach wynosiła od 62,1 tys. euro do 525 euro. Pożyczki powyżej 25 tys. euro udzielane były w Niemczech, na Węgrzech i we Włoszech. Średnia wartość udzielonej pożyczki we wszystkich analizowanych krajach wynosiła 11 002 euro.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: B. Jayo, S. Rico, M. Lacalle: *op.cit.*, s. 34–40.

Analizowane instytucje mikropożyczkowe udzielają wsparcia kierując się misją, którą można sklasyfikować w następujących kategoriach:

- wzrost zatrudnienia, promocja przedsiębiorczości,
- mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa oraz wzrost gospodarczy,
- zwiększenie dostępności produktów finansowych,
- walka z ubóstwem⁹.

⁹ B. Jayo, S. Rico, M. Lacalle: *op.cit.*, s. 21.

Zestawiając misję prowadzenia działalności z formą organizacyjną instytucji mikro-pożyczkowej, zauważa się, że większość fundacji i organizacji pozarządowych koncentruje się na kwestii zatrudnienia oraz wzroście korzystania z produktów finansowych. Z kolei w centrum zainteresowania instytucji rządowych są kwestie wzrostu zatrudnienia oraz rozwój sektora przedsiębiorstw. Natomiast instytucje bankowe (banki komercyjne, banki oszczędnościowe) koncentrują się przede wszystkim na problemie rozwoju sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Niebankowe instytucje mikropożyczkowe ogniskują swoją działalność na wzroście potencjału sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Wsparcie w postaci mikropożyczek w większości kierowane jest do przedsiębiorstw znajdujących się w fazie startu oraz już istniejących, w głównej mierze zatrudniających mniej niż 5 pracowników.

Zakończenie

Wydaje się, że oba modele działalności mikropożyczkowej mają swoje mocne i słabe strony. W celu zwiększenia finansowego zasilania przedsiębiorców konieczna jest współpraca wielu instytucji otoczenia biznesu, nie tylko tych finansowych. Celem powinno być stworzenie optymalnego modelu oraz procedur i prawnych uwarunkowań do prowadzenia działalności mikropożyczkowej. Niezbędnym wydaje się również stworzenie przyjaznego mikroprzedsiębiorcom środowiska i klimatu, poprzez redukcję prawnych, fiskalnych i administracyjnych barier oraz stworzenie przepisów ułatwiających rozpoczęcie działalności gospodarczej. Działalność mikropożyczkowa staje się motorem dla innowacyjnych i dynamicznych procesów ekonomicznych europejskiej gospodarki.

MICKROKREDIT INSTITUTIONS EUROPEAN MICROFINANCE NETWORK AS A FINANCING COMPONENT OF THE ECONOMIC ACTIVITY

Summary

Microcredit is financial tool promoted by social and financial actors as well as government agencies to foster self-employment and the start up enterprises. In addition the support is addresses to financially and socially excluded persons. A variety of institutions disburses microloans in the EU. There are non-governmental organizations, foundations, government bodies, savings banks, banks, credit unions and non-bank financial institutions. This variety is related to the regulatory environment in each country. These institutions offer a wide range of varying conditions for their microloans. Loans have different loan terms, interest rates, loan fees, guarantees and loan sizes. The future of the sector is dependent on resolving funding and regulatory restrictions, improving microcredit institutions and their enterprises support.